24.11.2026

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle:

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle SORA-säännösten muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Viite: Lausuntopyyntönne 13.11.2026, diaarinumero HE 268/2026 vp

OAJ kiittää mahdollisuudesta lausua ammatillisen ja korkea-asteen koulutuksen ***SORA-sääntelyn muutoksista***, joilla vahvistetaan opiskelu- ja työympäristöjen turvallisuutta. OAJ pitää esityksen valmisteluprosessia kattavana ja kannattaa esityksen keskeisiä muutoksia, kuten lievempien turvaamistoimien käyttöönottoa, rikostaustaotteita koskevan sääntelyn laajentamista, rikosperusteiden päivittämistä sekä päätöksenteon sujuvoittamista siirtämällä toimivaltaa rehtoreille.

OAJ kiinnittää valiokunnan huomiota erityisesti ***opiskelijoiden oikeusturvaan, vaikutusarvioinnin puutteisiin sekä valtakunnallisen ohjeistuksen ja toimeenpanon tuen tarpeeseen***. Harvoin sovellettava mutta oikeudellisesti vaativa SORA-sääntely edellyttää selkeitä ja yhdenmukaisia menettelytapoja sekä henkilöstön riittävää koulutusta. ***OAJ esittää, että sivistysvaliokunta kiinnittää mietinnössään huomiota seuraaviin kysymyksiin.***

1 Turvaamistoimien päätöksenteko edellyttää ohjeistusta

Opiskelijan oikeuksiin puuttuvissa turvaamistoimissa muutoksenhakumahdollisuuden puuttuminen korostaa selkeiden menettelytapojen, toimenpiteiden asianmukaisen dokumentoinnin ja valtakunnallisesti yhdenmukaisen ohjeistuksen merkitystä.

Huumausainetestaukseen määräämistä ja käytännön tehtäviin osallistumisen väliaikaista epäämistä koskevista menettelyistä tulee laatia valtakunnallinen ohjeistus. Koska kyse on tosiasiallisesta hallintotoiminnasta ilman erillistä muutoksenhakuoikeutta, on erityisesti varmistettava toimenpiteiden asianmukainen perusteleminen ja dokumentointi sekä selkeä vastuunjako rehtorin ja opettajien välillä.

Ohjeistuksella on turvattava sekä opiskelijan oikeusturva että päätöksiä ja toimenpiteitä tekevien rehtorien ja opettajien oikeudellinen asema. **OAJ esittää, että valiokunta edellyttäisi, että uusien turvaamistoimien käytännön vaikutuksia sekä niiden suhdetta opiskeluoikeuden pidättämiseen ja peruuttamiseen seurataan.**

2 HOKS:ssa tehtävän SORA-arvion oikeudellinen luonne selkiytettävä

HOKS-menettelyn yhteydessä tehtävän SORA-arvion oikeudellinen asema ja opiskelijan oikeusturva edellyttävät nähdäksemme vielä selkeyttämistä. **OAJ pitää ongelmallisena sitä, että SORA-tutkinnon osan sisällyttäminen HOKSiin voi käytännössä edellyttää opiskelijaksi ottamisen esteiden arvioimista, vaikka kyse ei ole varsinaisesta opiskelijavalinnasta**. Tällöin pedagoginen ratkaisu tutkinnon osan sisällyttämisestä HOKSiin voi käytännössä muodostua oikeudellisesti merkittäväksi valintapäätökseen rinnastuvaksi ratkaisuksi ilman siihen liittyvää muutoksenhakumahdollisuutta.

OAJ korostaa, että menettelytavat, toimivaltakysymykset ja opiskelijan oikeusturvan toteutuminen tulisi tämän vuoksi kuvata täsmällisesti valtakunnallisessa soveltamisohjeistuksessa.

3 Jälkiohjauksen ja muun hallinnollisen työn henkilöstövaikutukset

OAJ kannattaa opiskelijan oikeutta jälkiohjaukseen opiskeluoikeuden peruuttamisen jälkeen. Uusi velvoite lisää kuitenkin erityisesti opinto-ohjaajien sekä myös opettajien ja johdon työtä. **Tämän vuoksi OAJ esittää vaikutusarvioinnin täydentämistä opettajien, opinto-ohjaajien ja rehtorien työtehtävien osalta.**

Vaikutusarvioinnissa tulee huomioida myös lisääntyvä HOKS-työ, kirjaaminen, opintopolkujen uudelleenjärjestely ja moniammatillinen yhteistyö. Henkilöstön kouluttamiseen, ohjeiden päivittämiseen ja uusien toimintamallien käyttöönottoon on varattava riittävät resurssit.

Jälkiohjauksen toteuttaminen edellyttää myös toimivia yhteistyöverkostoja muiden koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen, työllisyyspalvelujen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen kanssa. **OAJ korostaa, että uusia velvoitteita ei voida toteuttaa vain lisäämällä nykyisen henkilöstön tehtäviä, vaan niiden henkilöstö- ja kustannusvaikutukset on arvioitava asianmukaisesti ja velvoitteiden toteuttamiseen on varattava riittävät resurssit. Ilman riittäviä henkilöstö- ja taloudellisia resursseja muutokset jäävät paperille, eikä niitä ole käytännössä mahdollista laadukkaasti toteuttaa.**

4 Sääntely edellyttää henkilöstölle pysyvää ohjeistus- ja koulutusrakennetta

OAJ esittää, että ammatilliseen koulutukseen ja korkeakouluille tulee laatia yhteinen, ajantasainen valtakunnallinen SORA-opas. Yhteinen opas tukisi sääntelyn yhdenmukaista soveltamista eri koulutusasteilla ja vähentäisi tulkintaeroja erityisesti siirtymätilanteissa ja yhteistyössä toimivien organisaatioiden välillä. Yhtenevät valtakunnalliset ohjeet vahvistaisivat hakijoiden oikeusturvaa ja tasapuolista kohtelua. Niiden tarve korostuu erityisesti ammatillisessa koulutuksessa toisella asteella oppivelvollisuuden laajentamisen seurauksena, koska se on tuonut opiskelijoiksi yhä moninaisemman joukon opiskelijoita. Yhteisen oppaan päivittämisessä olisi hyvä hyödyntää yliopistojen OHA-verkostoa sekä ammattikorkeakoulujen ylläpitämää ammattikorkeakouluun.fi-verkostoa.

Oppaassa olisi tärkeää kuvata selkeästi SORA-menettelyjen eri vaiheet, käytettävissä olevat turvaamistoimet, opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet sekä viranomaisten ja opiskeluhuollon roolit. Erityisen tärkeää on, että opas antaisi konkreettista ohjeistusta siitä, milloin asian katsotaan tulleen vireille, miten opiskelijaa kuullaan asianmukaisesti ja kuinka opiskelijan ohjaus ja tuki tulisi järjestää prosessin aikana ja sen päättyessä. Oppaaseen tulisi olla linkit SORA-lainsäädäntöä käsitteleviltä LVV:n, OPH:n ja ammatillisen koulutuksen ePerusteiden sivuilta.

SORA-menettelyjen harvinaisuuden vuoksi tulisi Opetushallituksen kerran vuodessa järjestää webinaari, jossa kerrataan keskeiset asiat päätöksentekoon ja menettelyihin liittyen. Tämä varmistaisi myös uuden henkilöstön osaamisen ja mahdollisuuden tarvittaessa kerrata keskeiset säännökset.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Martta October
juristi